

หลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
(ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑)

คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย
อนุมัติ
ในการประชุมครั้งที่ ๑๓-๗ / ๒๕๕๐ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๐

(นายวิชัย โชควิวัฒน์)

ประธานกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย
กระทรวงสาธารณสุข

นำเสนอโดย
คณะอนุกรรมการวิชาชีพด้านการนวดไทย
ปรับปรุงในการประชุม
ครั้งที่ ๔-๔/๒๕๕๐ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๐ และ ครั้งที่ ๗-๗/๒๕๕๐ วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

หลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๐^๑
คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย

- ชื่อหลักสูตร หลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
- หน่วยงานที่รับผิดชอบ คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย
- หลักการและเหตุผล

^๑ คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย อนุมัติ การประชุมครั้งที่ ๑๓-๗ / ๒๕๕๐ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๐

ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศ “ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะหรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.๒๕๔๕” และ “ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยบุคคลซึ่งปฏิบัติงานในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลกระทำการประกอบโรคศิลปะ ในความควบคุมของผู้ประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๕” ตั้งแต่วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมุ่งหมายให้บุคคลที่ได้รับการรับรองตามระเบียบดังกล่าวสามารถประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยได้ ซึ่งเป็นการเอื้อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรในระดับผู้ช่วยแพทย์แผนไทยขึ้น และระเบียบดังกล่าวกำหนดให้ผู้ที่ได้รับการรับรองต้องผ่านการฝึกอบรมจากสถาบันหรือสถานพยาบาลที่คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยให้การรับรอง

คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย จึงจัดทำ “หลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๕” เป็นหลักสูตรมาตรฐานเพื่อให้สถาบันหรือสถานพยาบาลที่ได้รับการรับรองดังกล่าวทำการจัดการศึกษาและการประเมินผลที่เหมาะสมกับขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรดังกล่าวให้ได้มาตรฐานตามหลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย

ต่อมาคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้มีนโยบายและงบประมาณสนับสนุนการจัดบริการแพทย์แผนไทย ในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยเน้นการนัดเพื่อการรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ได้มาตรฐาน^๒ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้ประกาศ “กฎกระทรวง ว่าด้วยการอบรมหรือถ่ายทอดความรู้ในวิชาชีพสำหรับผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๐”^๓ คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย จึงเห็นควรปรับปรุงหลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๔. วัตถุประสงค์

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรนี้ จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะ ดังนี้

๔.๑ มีเจตคติที่ดีต่อการแพทย์แผนไทย

๔.๒ มีความรู้ความสามารถพอเพียงในการนัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพ บำบัดโรคและฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยวิธีการของการนวดไทย ภายใต้การควบคุมของผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทการนวดไทยหรือประเภทเวชกรรมไทย หรือผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

๔.๓ มีความรู้ความสามารถในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นโดยการประคบ อบสมุนไพร และการใช้ยาในบัญชียาจากสมุนไพรตามบัญชียาหลักแห่งชาติ ยาสามัญประจำบ้าน และยาที่ใช้ในการสาธารณสุขมูลฐาน ภายใต้การควบคุมของผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย หรือผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

๔.๔ มีความสามารถและเจตคติที่ดี ที่จะประสานร่วมมือกับผู้ร่วมงานและบุคลากรสาธารณสุขด้านอื่นๆ

๔.๕ มีคุณธรรม และจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานในความควบคุมของผู้ประกอบวิชาชีพ

๕. สถานศึกษา

๕.๑ เป็นสถาบัน หรือสถานพยาบาลที่คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยรับรอง หรือเป็นหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข ที่ทำหน้าที่ด้านการฝึกอบรม

๕.๒ สถานศึกษาต้องทำแผนการเรียนการสอน การฝึกงาน และการประเมินผลตลอดหลักสูตร

๖. คณาจารย์ผู้ทำการสอน

^๒ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ อนุมัติ การประชุมครั้งที่ ๓ / ๒๕๕๐ วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๐

^๓ ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๔ ตอนที่ ๔๕ ก วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๐

๖.๑ อาจารย์ประจำ ต้องเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทการนวดไทย หรือประเภทเวชกรรมไทย ที่มีใบรับรองการเป็นครูผู้รับมอบตัวศิษย์สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทการนวดไทย จากคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย

โดยกำหนด ให้ครูผู้รับมอบตัวศิษย์ ๑ คน รับมอบตัวศิษย์ได้ไม่เกิน ๔๐ คนต่อปี และต้องมีผู้ช่วยแพทย์แผนไทย ช่วยสอนภาคปฏิบัติ ๑ คน ต่อผู้เรียน ๑๐ คน ต่อปี และมีสถานพยาบาล หรือหน่วยบริการสาธารณสุขเป็นแหล่งฝึกงาน

๖.๒ อาจารย์พิเศษ ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการแพทย์แผนไทย หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

๗. คุณสมบัติของผู้เรียน

๗.๑ มีอายุไม่น้อยกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์

๗.๒ ไม่มีความประพฤติเสียหายอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

๗.๓ ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ

๗.๔ ไม่เป็นโรคที่คณะกรรมการวิชาชีพเห็นว่าไม่สมควรให้ประกอบโรคศิลปะ

๘. ระยะเวลาการศึกษา

จำนวนชั่วโมงการศึกษา ทั้งหมด ๓๓๐(๙๑-๒๓๙) ชั่วโมง

จำแนกเป็นภาคทฤษฎี ๙๑ ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ ๑๓๙ ชั่วโมง และฝึกงาน ๑๐๐ ชั่วโมง

๙. ตำรา และหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอน

๙.๑ ตำราที่คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยประกาศเป็นตำราที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิชาการแพทย์แผนไทย (ประกาศคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย ฉบับที่ ๑ / ๒๕๕๐ ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ และประกาศคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย ที่แก้ไขเพิ่มเติม)

๙.๒ ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ภูมิปัญญาทางการแพทย์และมรดกทางวรรณกรรมของชาติ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๙.๓ ตำราหมอนวดวัดโพธิ์ จารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

๙.๔ ตำราการนวดไทย เล่ม ๑ มุลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา พิมพ์ครั้งที่ ๓, กันยายน ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๑๐. อุปกรณ์และสื่อการสอน

สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น โปสเตอร์, สไลด์, วีดิทัศน์ และหุ่นการศึกษา เป็นต้น

๑๑. การประเมินผลการศึกษา

๑๑.๑ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ประเมินผลรายวิชาด้วยข้อสอบอัตนัย และ/หรือปรนัย โดยสถานศึกษา

๑๑.๒ การฝึกงานภาคสนาม ประเมินตามแบบประเมินผลการปฏิบัติ และการเขียนรายงานผลการรักษาผู้ป่วย โดยสถานศึกษา

๑๒. การสำเร็จการศึกษา

๑๒.๑ ผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องศึกษารายวิชาครบถ้วนตามเกณฑ์หลักสูตรที่กำหนด อย่างน้อยร้อยละ ๘๐

๑๒.๒ ผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องผ่านการสอบภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ ตามหมวดวิชาด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐

๑๒.๓ ผู้สำเร็จการศึกษาต้องผ่านการฝึกงานภาคสนามโดยทำรายงานผลการรักษาผู้ป่วยและฟื้นฟูสุขภาพตามแบบบันทึกผลการนัดไทย ไม่น้อยกว่า ๓๕ ราย และได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐

๑๒.๔ ให้สถานศึกษาแจ้งรายชื่อผู้สำเร็จการศึกษาและผลการศึกษาแต่ละรุ่นให้คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยทราบโดยเร็ว รวมทั้งให้เก็บหลักฐานต่างๆ ไว้ที่สถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาหลักสูตรต่อเนื่องในการสมัครเรียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย ต่อไป

๑๓. โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนชั่วโมง รวมตลอดหลักสูตร ๓๓๐ (๙๑-๒๓๙) ชั่วโมง ประกอบด้วย

- หมวดวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	๓๖ (๒๔-๑๒)	ชั่วโมง
- หมวดวิชาการแพทย์แผนไทย	๔๒ (๓๐-๑๒)	ชั่วโมง
- หมวดวิชาการนัดไทย	๑๓๗ (๒๒-๑๑๕)	ชั่วโมง
- หมวดวิชากฎหมาย จริยธรรม และสังคม	๑๕ (๑๕-๐)	ชั่วโมง
- หมวดการฝึกงานภาคสนาม	๑๐๐ (๐-๑๐๐)	ชั่วโมง

๑๔. แนวสัขเขปรายวิชา

๑๔.๑ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

๑. ร่างกายของเรา

๒๔ (๑๘-๖) ชั่วโมง

รูปร่าง ลักษณะ ที่ตั้ง หน้าที่ วิธีการทำงาน ของอวัยวะต่าง ๆ ตามระบบของร่างกาย ได้แก่ ระบบกระดูก ข้อต่อ และกล้ามเนื้อ ระบบประสาท ระบบไหลเวียนโลหิต ระบบทางเดินอาหาร ระบบสืบพันธุ์ ข้อควรระวังในการนัด

๒. การปฐมพยาบาล

๖ (๐-๖) ชั่วโมง

การปฐมพยาบาลผู้ป่วยหมดสติ ผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุ ผู้ได้รับสารพิษ กระจกหัก ข้อเคล็ด

๓. สุขภาพจิต

๓ (๓-๐) ชั่วโมง

ความหมายของสุขภาพจิต ลักษณะของผู้มีสุขภาพจิตดี ความเครียด ผลเสียของความเครียด สาเหตุของความเครียด การจัดการกับความเครียด การผ่อนคลายความเครียดด้วยตนเอง การนัดไทยกับการส่งเสริมสุขภาพจิตและคลายเครียด

๔. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับยา

๓ (๓-๐) ชั่วโมง

ความหมายของยา ที่มาของยา การบริหารยา รูปแบบของยา ร่างกายจัดการกับยาอย่างไร หลักการบริหารยา การใช้ยาที่เหมาะสม ผลเสียจากการใช้ยา ปัญหายาแก้ปวด

๑๔.๒ หมวดวิชาการแพทย์แผนไทย

๑. ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

๑๒ (๑๒-๐) ชั่วโมง

ประวัติการแพทย์แผนไทย ประวัติพระอาจารย์ชีวกโกมารภัจจ์ กำเนิดมนุษย์ เบญจขันธ์ มหาภูตรูป ๔ ตริโทษ เจ้าเรือน สมุฏฐานวินิจฉัย ความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานกับฤดูกาล อายุ เวลา สถานที่ อาหาร และพฤติกรรม การปรับ สมดุลตรีโทษ รวมทั้งการนำทฤษฎีการแพทย์แผนไทยไปประยุกต์ใช้ และคุณค่าของการแพทย์แผนไทย

๒. เกสัชกรรมไทยเบื้องต้น

๓๐ (๑๘ -๑๒) ชั่วโมง

หลักเภสัช ๔ ประการ การใช้ยาในบัญชียาจากสมุนไพรตามบัญชียาหลักแห่งชาติ ยาสามัญประจำบ้าน และยาสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐาน การใช้สมุนไพร-ยาไทยประกอบการนวด ได้แก่ สมุนไพรในการทำลูกประคบ การอบสมุนไพร การเข้ากระโจม การสูดไอน้ำสมุนไพร

๑๔.๓ หมวดวิชาการนวดไทย

๑. ประวัติ องค์ความรู้ และการประยุกต์ใช้การนวดไทย

๔ (๔-๐) ชั่วโมง

ประวัติการนวดไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ การฟื้นฟูการนวดไทย ลักษณะขององค์ความรู้ คุณค่าของการนวดไทย ผลของการนวดไทยต่อสุขภาพ ผลของการนวดไทยต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย การศึกษาวิจัยการนวดไทย การนำไปใช้ในระดับสาธารณสุขมูลฐาน การนำไปใช้ในระดับสถานบริการสาธารณสุข

๒. เส้นประธานสิบ

๑๒ (๓-๙) ชั่วโมง

ความหมาย ความสำคัญ โครงสร้างของเส้นประธานสิบ องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับเส้นประธาน ทางเดินของเส้นประธาน ประเภทของจุดที่เกี่ยวข้องกับเส้นประธาน ความสัมพันธ์ระหว่างทางเดินของเส้นประธานกับจุด การกดจุดเริ่มต้นของเส้นประธาน

๓. หลักพื้นฐานการนวดไทย

๒๔ (๓-๒๑) ชั่วโมง

หลักพื้นฐานการนวดไทย การปฏิบัติตัวของหมอ ข้อพึงระวังและข้อห้าม มรรยาทขณะนวด ทำนวดของหมอกับผู้ป่วย การใช้มือ / นิ้วมือ การวางมือ ตำแหน่งนวด แรงที่ใช้ขนาด รสมือ ๓ ขนาด (หนัก - กลาง - เบา) เวลาที่ใช้ในการนวดได้แก่คาน้อย (หายใจสั้น) และคานใหญ่ (หายใจยาว) การฝึกกำลังนิ้วมือ การกำหนดสมาธิและการหายใจ การนวดบรรเทาอาการปวดเมื่อย ส่วนขา เข่า หลัง แขน ไหล่ คอ และศีรษะ การนวดถอนลมสายตา

๔. การตรวจแยกอาการปวด

๖ (๓-๓) ชั่วโมง

การตรวจแยกอาการปวดที่พบบ่อย ได้แก่ ปวดหลัง ปวดข้อ ปวดศีรษะ ปวดท้อง เพื่อแยกอาการที่สามารถนวดได้และไม่ได้

๕. การนวดไทยเพื่อส่งเสริมสุขภาพ

๒๐ (๓-๑๗) ชั่วโมง

การนวดเพื่อส่งเสริมสุขภาพในท่านอนหงาย นอนตะแคง นอนคว่ำ และท่านั่ง การยืดเส้น เพื่อคลายเครียด และคลายปวดเมื่อย

๖. การนวดไทยบำบัด ๑

๒๘ (๓-๒๕) ชั่วโมง

การนวดไทยเพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียด ปวดเมื่อยทั่วไป ปวดคอ ปวดหลัง ปวดไหล่ บ่า ปวดข้อ ตะคริว ตกหมอน สะบักจม ที่ไม่มีผลจากโครงสร้างกระดูกแตกหรือเคลื่อนที่อย่างร้ายแรง แต่เป็นการเจ็บปวด อันเนื่องมาจากกล้ามเนื้อเอ็นเกร็ง เมื่อยล้า ฟกช้ำ รวมทั้งการนวดแก้เป็นลม จุกเสียด ท้องผูก และการนวดป้องกันการปวดประจำเดือน

๗. การนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพ ๑

๑๒ (๐-๑๒) ชั่วโมง

การนวดไทยเพื่อ บรรเทา ส่งเสริม พื้นฟูสุขภาพร่างกายผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต และผู้สูงอายุ

๘. การนวดฝ่าเท้า

๑๘ (๓-๑๕) ชั่วโมง

ความเป็นมาของศาสตร์การนวดฝ่าเท้า (Reflexology) ทฤษฎีโซน แผนภาพฝ่าเท้า วิธีการนวดฝ่าเท้า

๙. การตัดตน

๑๐ (๐-๑๐) ชั่วโมง

ลักษณะการตัดตน การทำสมาธิ คุณประโยชน์ ข้อดี ข้อแนะนำและข้อควรระวัง ทำตัดตนพื้นฐาน และการบริหารกายใจเพื่อส่งเสริม พื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจ

๑๐. การบันทึกผลการนวดไทย

๓ (๐-๓) ชั่วโมง

การ

ซักประวัติ การตรวจวินิจฉัยเบื้องต้น การนวดบำบัด ฯลฯ การบันทึกตามแบบบันทึกผลการนวดไทยที่กำหนด และการทำรายงานเสนอผลการรักษาผู้ป่วย

๑๔.๔ หมวดวิชากฎหมาย จริยธรรม และสังคม

๑. กฎหมายวิชาชีพ

๑๒ (๑๒-๐) ชั่วโมง

หลักทั่วไปของกฎหมายวิชาชีพ ประวัติกฎหมายควบคุมวิชาชีพที่เกี่ยวกับการแพทย์ สาระสำคัญของกฎหมาย การประกอบโรคศิลปะ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรมหมอนวดไทย ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒. ระบบสุขภาพ

๓ (๓-๐) ชั่วโมง

ความหมาย องค์ประกอบของระบบสุขภาพ นโยบายสาธารณะและนโยบายรัฐที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

๑๔.๕ หมวดการฝึกงานภาคสนาม

๑๐๐ (๐-๑๐๐) ชั่วโมง

ฝึกปฏิบัติการนวดบำบัดผู้ป่วยเบื้องต้นในสถานพยาบาล หรือ หน่วยบริการสาธารณสุข โดยต้องทำรายงานผลการนวดบำบัดและฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วย ตาม แบบบันทึกผลการนวดไทย รวมกันอย่างน้อย ๓๕ ราย จำแนกเป็น

๑) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดศีรษะ เครียด	ไม่น้อยกว่า ๓ ราย
๒) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดคอ หรือ ตกหมอน	ไม่น้อยกว่า ๓ ราย
๓) ผู้ป่วยที่มีอาการสะบักจม	ไม่น้อยกว่า ๓ ราย
๔) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดหลัง ปวดเอว	ไม่น้อยกว่า ๓ ราย
๕) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดไหล่ แขน	ไม่น้อยกว่า ๓ ราย
๖) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อศอก ข้อมือ ข้อนิ้ว	ไม่น้อยกว่า ๓ ราย
๗) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดขา เข่า	ไม่น้อยกว่า ๓ ราย
๘) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อเท้า เคล็ด แผลง	ไม่น้อยกว่า ๓ ราย
๙) ผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต	ไม่น้อยกว่า ๒ ราย
๑๐) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดประจำเดือน	ไม่เกิน ๓ ราย
๑๑) ผู้ป่วยที่มีอาการจุกเสียด	ไม่เกิน ๓ ราย
๑๒) ผู้ป่วยที่มีอาการท้องผูก	ไม่เกิน ๓ ราย
๑๓) ผู้ป่วยที่มีอาการตะคริว	ไม่เกิน ๓ ราย

หมายเหตุ

๑. ต้องรายงานผลการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการ ตามหมายเลข ๑-๘ เป็นภาคบังคับ

๒. ส่วนการรายงานผลการรักษาผู้ป่วย หมายเลข ๑๐-๑๓ ให้เลือกทำ

๓. รายงานอาการปวดแต่ละหัวข้อ อาจมีอาการปวดอย่างเดียวก็ได้

*****

บทเฉพาะกาล

ให้สถาบันหรือสถานพยาบาลที่คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยได้ให้การรับรองไปแล้ว ดำเนินการปรับปรุงการจัดการศึกษาให้เป็นไปตาม "หลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๐" ภายในหนึ่งปี และแจ้งให้คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยทราบโดยเร็ว

หมายเหตุ

"หลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๐" นี้ เป็นการปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ ๑ จากฉบับแรก พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยแยกภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ เพิ่มเนื้อหาการนวดบำบัดและการฝึกงาน เพื่อให้สถาบันหรือสถานพยาบาลที่ได้รับการรับรองใช้วางแผนการเรียนการสอนให้เป็นระบบ เป็นมาตรฐานในการเรียน การสอน การฝึกงาน และการประเมินความรู้ ความสามารถ เจตคติและคุณธรรมของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถปฏิบัติงานด้านการแพทย์แผนไทยในฐานะผู้ช่วยแพทย์แผนไทยในหน่วยบริการสาธารณสุขทั้งภาครัฐและเอกชน ตามมาตรา ๓๐ (๕) และ ๓๐ (๖) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชา โดยยึดหลัก ปลอดภัย ประหยัด และมีคุณธรรมจริยธรรม.

สรุปโครงสร้างรายวิชา
หลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

ชื่อวิชา (น้ำหนัก %)	จำนวน ๓๓๐ (๙๑-๒๓๙) ชั่วโมง		
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
๑. หมวดวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ (๑๕ %)			๓๖ (๒๔-๑๒)
๑.๑ ร่างกายของเรา	๑๘	๖	๒๔(๑๘-๖)
๑.๓ การปฐมพยาบาล	-	๖	๖(๐-๖)
๑.๓ สุขภาพจิต	๓	-	๓(๓-๐)
๑.๔ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับยา	๓	-	๓(๓-๐)
๒. หมวดวิชาการแพทย์แผนไทย (๑๕ %)			๔๒(๓๐-๑๒)
๒.๑ ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย	๑๒	-	๑๒(๑๒-๐)
๒.๒ เภสัชกรรมไทยเบื้องต้น	๑๘	๑๒	๓๐(๑๘-๑๒)
๓. หมวดวิชาการนวดไทย (๖๐ %)			๑๓๗ (๒๒-๑๑๕)
๓.๑ ประวัติ องค์ความรู้และการประยุกต์ใช้การนวดไทย	๔	-	๔(๔-๐)
๓.๒ เส้นประธาน	๓	๙	๑๒(๓-๙)
๓.๓ หลักพื้นฐานการนวดไทย	๓	๒๑	๒๔(๓-๒๑)
๓.๔ การตรวจแยกอาการปวด	๓	๓	๖(๓-๓)
๓.๕ การนวดไทยเพื่อส่งเสริมสุขภาพ	๓	๑๗	๒๐(๓-๑๗)
๓.๖ การนวดไทยบำบัด ๑	๓	๒๕	๒๘(๓-๒๕)
๓.๗ การนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพ ๑	-	๑๒	๑๒(๐-๑๒)
๓.๘ การนวดฝ่าเท้าเพื่อสุขภาพ	๓	๑๕	๑๘(๓-๑๕)
๓.๙ การตัดตุน	-	๑๐	๑๐(๐-๑๐)
๓.๑๐ การบันทึกผลการนวด	๐	๓	๓(๐-๓)
๔. หมวดวิชากฎหมาย จริยธรรม และสังคม (๑๐ %)			๑๕(๑๕-๐)
๔.๑ กฎหมายวิชาชีพ	๑๒	-	๑๒(๑๒-๐)
๔.๒ ระบบสุขภาพ	๓	-	๓(๓-๐)
รวมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (๑๐๐ %)	๙๑	๑๓๙	๒๓๐(๙๑-๑๓๙)
๕. หมวดการฝึกงานภาคสนาม (รายงานผู้ปวย ๓๕ ราย)	-	๑๐๐	๑๐๐ (๐-๑๐๐)
รวมทั้งหมด	๙๑	๒๓๙	๓๓๐ (๙๑-๒๓๙)